

نيردر اوي نيودة ولقتي هلبزار دنة كاني عيراق
رائورتي كوتايي : نر خاندي هلممتي هلبزار دني
رؤذي 30 يفتايئر /كانووني دووعم 2005

ئاب 2005

نيردر اوي نيوددولة تي هلبذار دنةكاني عيراق
 راثورتي كوتايي : نرخاندي هلمماتي هلبذاردي
 رۇذي 30 يئنايئر /كانوني دوووم 2005

نيرس _____ تي _____ اورهوك

لائقرا

- 1----- شوختي رانتراندي
 3----- نيشةكي
 4----- ثراويزي ياسايي
 7----- تومار كردي دنطدوران
 9----- برياردان و سئلماندي نارتة سياسيەكان و هاوتئيماني و ئاليوراوكان
 12----- فيركردي دنطدوران و شارەزاكرديان
 14----- خؤنامادەكر دنةكاني هلبذاردي
 15----- يەكساني لة طئيشتن بة هؤكارەكاني راطئياندي
 19----- دنطدان
 21----- دماردي دنطەكان و كؤكر دنةقوي دنرئەنجام
 23----- هئناوكاني نيشكەشكردي سكالائيش و ئاش هلبذاردي
 26----- سقرنجة طشتي يەكان
 27----- كوتايي
 28----- ئاشكوي 1
 29----- ئاشكوي 2

ثوختەي راتفراندن :

لە ديسەتمبەر / كانووني يەكەم / 2004 بە تشرطي نەتەوێ كە پترتوێ كان و ليدنەي هەلبازردي سەربەخۆي عيراق نيردر اوي نيودەولەتي بۆ هەلبازر دنة كانی عيراق دەمەزرا ، ئێویش بە مەبەستي هەلسەتپاندني خو ئامادە کرد نە كانی هەلبازر دني عيراق ئيشكەشكر دني زانياري و رينمايي و بەشداريكر دني لە توانا كانی هەلبازر دني لە كاتي خولي هەلبازر دني بۆ سالي 2005 نيردر اوي نيودەولەتي تواني ضەندين سەرجاوة و رينمايي بخاتە بەر دەست لە سەر ناستي ليدنە كانی هەلبازر دني نەطەر زانيان نيردر اوي نيودەولەتي لە ضەندين دەزطاي سەر بە دەولەتان ئيك هاتوو ئەمەش بە مەبەستي ئەنجامداني هەلبازر دنة كانی 30 يەنایەر / كانووني دووم .

تشت بە جەندين تشرطي نيودەولەتي بەسترا بۆ نووساندني راتورتيك دەربارەي نر خاندني ناوضەتي كە ديار يكر او ئيش وەخت ئەمەش ئاش تشت بەستن بە ضەندين ئيوەرو ئرسيار كە نيردر اوي نيودەولەتي هەلبازر دنة كانی عيراق دايناو لەطەل طەر انەو بۆ طورە ئانيكي فراوان لە سەرضاوێ زانياري لەوانەش بەلطة نامە كانی هەلبازر دني كە ليدنەي هەلبازر دني سەربەخۆي عيراق ئامادەي كرد سەرەراي زانياري كانی هەردوو نوسينطەي عەمان و بەغداد .

نيردر اوي نيودەولەتي هەلبازر دنة كانی عيراق واي بۆ دەضي كە ليدنەي هەلبازر دني سەربەخۆي عيراق هەلبازر دنة كەتي بە جۆريكي ريك و ئيك لەطەل ئيوەرە كانی دان ئيانراو لە لايقن ياساي هەلبازر دنة رايي كرد و ئەيرەوي كرد هەلبازر دنة كانی 30 يەنایەر / كانووني دووم 2005 بئەمايەكي تشرطي دامەزراند كە دەتوانري بيناي لەسەر بكری .

ناونوسكر دني دەنطدەران زۆر بە باشي و ئاساني تۆمار كرا سەرەراي لەبەرضاو طرنتي باري ئەمني دەنطدەران و فەرمانبەران ، هەر لە هەمان كاتدا هەنطاوێ كانی تۆمار كردن ئيوەري ديموكراتي لە خو طرت .

هەلمەتە كانی داهاووێ هەلبازر دني ئيوستني بە وەخت و ماندوو بونە بۆ ئيدا ضوونەوي ليدنەي دەنطدەران و ضاكر دني بەو ضەشەني كە دەنطدەر دنيا دەبي لە بەشدار يكر دني لە هەلبازر دنة كاندا . هەلەو هۆكاري ئيوست بۆ طشت كەس و لايقنيكي ئيوەست بە بەشدار يكر دني لە كە هەلبازر دني رەخسا ئەمە هەرضەندە هەندي ئيوەري ليدنەي هەلبازر دني

دەتوانري طەشەي ئي بدري ئەمانەن :

- بايقەدان و تشت راستكر دني لائەحە كانی ليدنەي هەلبازر دني سەربەخۆي عيراق .
- ئياضوونەو و ضاكر دني تۆمار طەكان .
- هوشيار كردن و فير كردني دەنطدەران و شارەزا كردنيان .
- مسو طەر كردني بووني دەزطايەكي سەربەخۆي ضاو دير يكر دني هۆكارە كانی
- راهيناني باشتر ي بەر ئرساني هەلبازر دنة كان
- ئيدا ضوونەوي توانامەندي ئاليوراوێ كان .

□ باشکردنی هۆکاره‌کانی ئه‌یوه‌ندی کردن له
سه‌ربه‌خۆی
نیوان باره‌طای لیژنه‌ی هه‌لباردنی

- عیراق و طوره‌تان و له‌سه‌ر ئاستی درین‌خایان ته‌شه‌شیکردنی بواره‌کانی بریتی ده‌بی له :
- مسو‌طه‌کردنی شه‌فافیه‌ت واته‌ ئاسانی له‌ به‌شداریکردنی دارایی و سه‌رفکردنی که‌ له‌تقلّ
ئیه‌ره‌کانی نیوده‌ولته‌ی ته‌سه‌ند بکری
- فره‌وانکردنی زانیارییه‌کانی نیوان تو‌ماره‌تکه‌کان تا ناو‌نیشانی که‌سه‌کانیش بکریته‌وه .
- تیکرای به‌ربرسیاری لوجه‌ستی بخریته‌ نیو عیراقه‌وه و ه‌ختی که‌ ده‌طونجی .

نیشته‌کی /

نیردراوی نیوده‌ولته‌ی بو هه‌لباردنه‌کانی عیراق له‌ دیسه‌مه‌به‌ر / کانوونی یه‌که‌م 2004 دامه‌زراره‌ له‌
ئیناو هه‌له‌سه‌نطاندنی خو ئاماده‌کردنه‌کانی هه‌لباردنی عیراق که‌ له‌ سه‌ی هه‌نطاو ئیکهاتوه‌ له‌ سالی
2005 نیردراوی نیوده‌ولته‌ی هه‌لباردنه‌کانی عیراق که‌ ئیکهاتوه‌ له‌ ضه‌ندین ده‌زطای کارطیری
هه‌لباردن له‌ ضه‌ند ده‌ولته‌تیک (بروانه‌ ئاشکۆی 1) ضه‌ندین سه‌رضاو و نامو‌نطاری له‌سه‌ر
ئاستی هه‌مان لیژنه‌ی هه‌لباردنی سه‌ربه‌خۆی عیراق رای‌ی ده‌کات .

له‌ ریکه‌تو‌ی 30 یه‌نایه‌به‌ر / کانوونی دووه‌م 2005 نیردراوی نیوده‌ولته‌ی هه‌لباردنه‌کانی عیراق
یه‌که‌م راتو‌رتی خو‌ی ئیشه‌که‌شکرد ئه‌ه‌وش هه‌له‌سه‌نطاندنی سه‌ره‌تایی هه‌لباردنه‌کانی عیراق که‌ له‌
30 یه‌نایه‌به‌ر / کانوونی دووه‌م 2005 ئه‌نجامدرا , راتو‌رتی کو‌تای ئشت ده‌به‌سته‌ی به‌ زانیاریه‌کانی
سه‌ره‌تایی و دماره‌یه‌ک له‌ سه‌رضاو‌ه‌ی زانیاری له‌ عیراق و ده‌وروشته‌ی له‌وانه‌ش ده‌سته‌کانی
ناوخو‌ی ضاو‌دی‌ری هه‌لباردنه‌کان له‌ عیراقدا راتو‌رته‌که‌ سوودی له‌و لی‌دانانه‌ و ه‌رطرت که‌ له‌
دانیشتنی کو‌کردنه‌وه‌ی زانیاری هون‌ه‌ری هه‌لمه‌ته‌ی هه‌لباردن له‌ عیراق سه‌رضاو‌ه‌ی طرت که‌
ئه‌شی هاریکاری سه‌ر به‌ نه‌ته‌وه‌یه‌که‌طرتو‌تکه‌کان له‌ 16 – 19 ی‌ن‌ازار 2005 له‌ نیویورک میوانداری

لایقنی یاسایی رەخساندنی لیژنەییەکی هەلبژاردن دوور لە حزباوەتی دەرەخسینی بۆ ئەوێ سەر بەخۆ بی لە دەسەلاتی راتەراندن و بەر برسی تەواو بی لە مەسەلەتی بەرێوەبردنی هەلبژاردن ، قەوارەکی بیری دەبی لە ئەنجومەنیک خاوەنی بەربرسیاری ریکخستن و سیاسی و دادووری سەرەکی لێکەڵ کارطیریەکی هەلبژاردن کە طقورە بەرترسیاریک سەرۆکیەتی دەکات هەر وەها لیژنەییەکی دادووری لە دەرەو دەرەمەزریت بۆ طویترن لە سکاڵاکان دەر بارەوی دوا بریارەکان کە لیژنە دەرە دەکات لەسەر هەمان رەوتی هەلبژاردنەکانی دیکە لە سیناریو هاتنیک ئاش ناکۆکی . دەسەلاتی هەلبژاردن ئیک دیت لە ئەدامانی خۆجی ی و نیودەولەتی ئەمەق دوا دەستە بە طقورە بەربرسی هەلبژاردنەو خاوەن دەسەلاتی دەراندن نابی . بۆ ئیشکەشکردنی سکاڵا ددی بریارەکانی لیژنە ریبازیک دانرا کە لە سی هەنطو ئیک دیت بەلام دواکاتەکان کە ئەوێستە بۆ وەلامی لیژنە لە هەندی بواردان وەک بریاردان لە سەر قەوارە سیاسیەکان و راطیاندنی دەرئەنجامەکان بە جۆریکی طشتی ناتەواو بوو بۆیە ئیویستە بە جۆریکی مەزنتر دیاری بکریت .

هەلمەتی دەراندن بە جۆریکی کارا ریکخرا دمارەییەکی زور هەنطو نرا بۆ ئەوێ حیلە و حەوالە نەکریت وەک ثابتەندبوون بە دەراندنەو لە ناوەندی دەراندن لێکەڵ بەکار هینانی مەرەکەبیک کە سەرینەوێ زەحمەتە ئەمە سەرەرای ئیشاندانی ئیناسە لێکاتی دەراندان .

ریزی ضوونیەتی دەراندنی دەراندن طیرا بقی ئی یە یاسا بۆ ئیوێ نیودەولەتی دیاری کردووە بەلام هەنطوێکان بە ئاشکرا ئەوێ دیاری نەکردووە کە دانەییەکی لە تۆمارطەکان تەسلیم نۆینەراییەتی قەوارە سیاسیەکان بکریت وادیارە ئەمەش دەرینەوێ بۆ کەم و کوری لە سەر ضاوەکانی کارەبا و ذیر خانی نووسینطەکان و لەوانەش روونوس کردن ، وەختیک ذیر خانی عیراق ضاک دهبیت و ئاسوودە دهبیت ئیویستە ئەم بواری ضاک بکریت بقی ضەشەنی لێکەڵ ئیوێ نیودەولەتیەکاندا دەراندنی و لەبەر بوونی دمارەییەکی لە ئارته جیاوازەکان لە هەلبژاردندا دەراندنی رەوتی دەراندن و ئالیەتیەکی طەشە ئی بدری ئەویش بە دابینکردنی ضەندین تۆمارطە لە لایەن ریکخراوەکانی دەرەو کە مایە و شوینی باوێرن و لەسەر هەمان رەوت یاسا وەختی دوا یی بۆ راطیاندنی دەرئەنجامی هەلبژاردنی دیاری نەکردووە بە جۆریکی رەسمی وادیارە ئەمەش دەرینەوێ بۆ ئەوێ کە لیژنەیی هەلبژاردنی سەر بەخۆی عیراق زیاتر بتوانی نەرمی بنوینی بۆیە لە ئاشەر وندا ئەنطەر وەختی کۆتایی دیاری کرا لەوانەییە زیاتر شەفافییەت و شەرعیەت بە دەراندنی دەراندن بەخشی .

ضاویدرانی ناخو و نیودەولەتی ئیشوازبان لە طشت ئەو هەنطووانە کرد کە لێکەڵی ئیوێرەکانی نیودەولەتی دەراندنی بۆ ساغ کردنەوێ طشت بواریەکان بە ئی دەراندنەکانی دەسەلاتی هەلبژاردن .

ئەوێ ئەوێندنی بە هەلمەتی هەلبژاردن و هۆکارەکانی راطیاندنەو هەییە لەم بواریەدا یاسای کارطیری کاتی ئەر او یزیک دیاری کردووە بۆ ریک و ئیک راطیاندنی سیاسی ئەویش بیری یە لە لیژنەییەکی نیشتمانی بۆ ئەوێندی و راطیاندن خاوەن دەسەلاتی ریکخستن و راتەراندن ، دهبیت

ثيوورى ديموكراسيشووه وهك تومارطهى دهنتدهران و ثراويزى ياسايى و ريكستن كه دهبيته مابهى سهلماندى ديموكراتيهت و تواناى دهنتدهران بو رةخنة طرتن و شالوى ثروناطهنتدهى بى لايقن نهم ههناطوانه بههايهكى زورى دهبي له ناشروؤندا نهطقر دووباره كرايهوه هقر بهكهميك دهستكارييهوه كه لهطقل بالاترين ثيوهردا بطونجى .

له نيوى 2004 ليذنهى ههلباردنى سهتر بهخوي عيراق بريارىدا له بوارى تومارطهى دهنتدهراندا تثت به زانياريهكانى سيستهى دابهشكردى خوراك ببهستى. ناش ليكوليهنوهى ورد كه دهركهوت نهم سيستهه به دل عيراقيهكانه و مابهى بروايه و ناش حساب كردنى مهسهلهى وهخت و ئيداويستى ماددى و نهمى دهركهوت كه بريارى طهرانهوه بو بليتي تهموينى لهم بارودوخدا ههناطويكى زيرهكانيه ئيتر له روى دهنتدان تهيرهوى كرا و توانرا ضارهى ههندي كيشه بكري وهك ناوى مردوهكان يان نهوانهى له دهرقوه دهذبن و ئيسنا دهبينين زانياريهكان كه له ههلباردنى 30 يهنايهر /كانونى دووهى 2005 تهيرهو كرا طورا و بووه به تومارطهى دهنتدهران كه جياوازه له سيستهى دابهشكردى طشتى . ئيتر لهقهر رووناهى وهخت و ثيوستى ماددى دروستكردى تومارطهى نوي لهم وهختدا به باش و درووست نادميررى بهلام ثيوسته زياتر ههناطو بنريت بو ضاكردى تومارطهكان و تواناى ليذنهى ههلباردنى سهتر بهخوي عيراق بو ناونوسكردى دهنتدهران .

ثراويزى توماركردن بهجوريكى طشتى سادة و ئاسان بوو ئيتر نهم بووضونه بووه هوئى رةخساندى نهرمى نواندن و ضهستاندى مافى دهنتدهران به جوريكى طشتى لهوانهيه لاي ههندي له نهندانى ليذنهى ههلباردنى سهتر بهخوي عيراق دهبرارهى ليستى دهنتدهران مهترسى يان دوو دلي سهرى ههلبايت , ههناطوهكانى توماركردن و روى ههلباردن نهوهى سهلمانده كه ليستهكان ريك و ئيكن نهههش له راثرسييهكدا راي طشتى و دهرةنهجانمكهكان سهلماندى .

مهسهلهى توماركردى مابهى باوهر دهنتدهران تثت راستيان كردهوه نهويش له وهختى سهردانيكردى ليذنهكدا بو ضهستاندى زانياريهكان ضونكه نامهى ليذنهى ههلباردن لهو وهختدا روون نهبوو , نهوهى شايهنى سوئاسه نهوهيه كهين و بهينى ئاراستنى ئاسايش ريطاى نهدا دهنتدهران بو تومارطهكان بطهرينهوه برياردرا له روى ههلباردندا نهم نهركه رايى بكهن .

بهجوريكى طشتى شالوى راطهياندن به ريذهى 70% به ضاكيان له قهلههدا نههوه ههلباردنى تهلفزيون وهك هوكارى سهركه راطهياندن رهونيكى ستراتيذى بوو , نهوهى شايهنى سوئاسه ههلمهتى

بانطهواز بهخشتهى وهختى توماركردهوه ثابتهند بوو , بهلام لهوانهيه باشتر وابهى كه زانياريه بنهرةتيةكان لهيهك تومارطادا بنوسريتهوه ضاكرت بى به تايبهت دهبرارهى توانامهندى هاولاتى و دياريكردنى ئيناسهكان و نامادهكردى ليست و تومارطه نههوه هقر لهم بوارددا ئاراستنى دهنتدهران له كهت و كورى ليستى دهنتدهران ثيويست و دهبي له ناشروؤندا تيكراي رووداوهكان بخريته بهتر باس و ليكوليهنوهبو ضاره كردنى طشت كهت و كورىهكان ,

نههوه نهوهى نهيوهندى به رةخنة طرتنهوه ههيه ثيوسته له مافى قهوارهكان بكوليهنوه نههوه هقرضهنتده بهلطنامهكان بو رةخنة طرتن ديارى نهكراوه , نههوه سهركهراى نهوه كه ثيوسته رينمايى تهواوى دهنتدهران بكري له روى ههلباردن دهبرارهى رهتكردهوه يان

كۆكردنقوة و دىبى سكالكان ئىشكەش بى ناوئدى تۇماركردى دىنقۇدان بىرى نىقوة ك نوسىنقۇكانى ئارىظا .

لقوانقى كى نىقۇر باسى خالى لاواز بىكىن بىقۇرىنقۇ بۇ نىقۇنى زۇرىقى بىلقۇنقىمىكان بۇ مسۇقۇكردى رىبازىكى باشقۇر لى كۆكردنقۇنى زانىارىقانى ئىقۇرى كرىنى شىقۇقانىقۇنى واتا نىقۇمى نواندى نىقۇمى لى هىلبىزىنقۇكانى داهاتوقدا دىبى زىاتىر لىقۇنى بى بى شوىن باوقرى قىماوقىر نىقۇش بى ئىقۇرىقۇكردى بىرىارى لىقۇر و نامادىكردى زانىارى قىقۇر لى قۇمارقۇكاندا .

لىقۇر بارى نىقۇمى و دوو دلى و كىمى وقىقۇ بۇ هىلبىزىنقۇ داهاتوق هىقۇ دىقۇقنىقۇ لىقۇر دىمانىقۇ قىقۇ لى نىقۇكردنقۇنى قۇمارقۇنى هىلبىزىنقۇكانى 30 قىنقىنقىر/كانونى دووقىمى 2005 نىقۇش لى ئىناو رانىسى ئىقۇقۇقۇر /ئىقۇرىنى قىقۇمى 2005 و هىلبىزىنقۇ دىسىمىر /كانونى قىقۇمى 2005 نىقۇمى لىقۇر نىقۇمى زانىارى زىاتىر دىبىقۇ هىلبىزىنقۇ كۆمىلقۇنى نىقۇمىنى كانونى قىقۇمى 2005 ئىنا بۇ ناوقىقۇ قوطراقى لى قىقۇرىقۇ ئارىظا كىمىر نىقۇ بىرى .

نامۇدقارىقۇكانى نىقۇرىقۇ لىقۇنى هىلبىزىنقۇ سىقۇرىقۇقۇ قىراق لى ئاشىقۇقۇدا بىرىقۇنى لى لى :

1. ئاراسقۇنى نىقۇ قۇمارقۇنىقۇ لىقۇر دىقۇنىقۇ بىلام لى مانىقۇكانى داهاتوقدا كارى قىادا بىرى بى قىقۇسىقۇ قىاكردى .
2. ئىنقىامدانى رىنقىمىكانى هىلبىزىنقۇ لى رۇدى دىنقۇدان و ئىقۇرىقۇ كرىنى قىر قىقۇكانى دىنقۇدان
3. روقۇكردنقۇنى بىنقىماكانى دىارىقۇكردى قوانى هىلبىزىنقۇوان و دىارى كرىنى نىقۇ بىلقۇنقىمانىقۇ بۇ دىنقۇدان دىارى كراوقى
4. دىقۇدىقۇدانى ماوقىكانى قۇماركردى و ئىداقۇنقۇ سىقۇرىقۇ قىقۇرىقۇ قىقۇرىقۇ بىشى زانىارىقۇكانى
5. لىقۇلىنقۇ لى ماقى قىقۇرىقۇ سىياسىقۇكانى لى رىقۇنى قىقۇرىقۇ لىقۇرىقۇ دىارىقۇكردى نىقۇ بىلقۇنقىمانىقۇ رىقۇنىقۇ ئىقۇسىقۇ ئىقۇ بۇ ئىقۇرىقۇ لى داواقىقۇ قىان بى نىقۇنىقۇنىقۇ ئىقۇرىقۇ كرىنى رىبازىقۇ بۇ كۆكردنقۇنى قۇماركردى و قىقۇسىقۇ زانىارىقۇكانى و ئىقۇنىقۇنى لى كاتى ئىقۇسىقۇدا .

بىرىاردان لىقۇر ئارنىقۇ سىياسىقۇكانى و هاوقۇنىقۇمىكانى و ئالىقۇر اوان

ئىقۇراوقىقۇ قىاسىقۇ دىنقىقۇ زوقرى ئىشكەش بى قىقۇنىقۇ و دىقۇنىقۇكانى بىقۇدار لى هىلمىقۇنى هىلبىزىنقۇ كرى لىقۇقۇ ئاسانكردى ئابىنقۇبون بى هىنقۇاوقىكانى ئىقۇسىقۇ بۇ بىرىاردان , سىقۇرىقۇ نىقۇنى هىقۇدى لى ئىقۇرىقۇكانى لىقۇنىقۇ هىلبىزىنقۇ سىقۇرىقۇ قىقۇرىقۇ بۇ وقۇرىقۇنى بىرىارى مىهلقۇنىقۇ دان قارادىقۇقۇ لى رادىقۇ بى لىقۇنىقۇ دىقۇرىقۇ بىلام دانانى ئالىقۇنىقۇ بۇ قارىقۇكردى سكالكانى ماقى مىلمانكارانى ئاراسقۇ , دوورقۇسىقۇنىقۇ هىقۇدى هىقۇ و قاقم دىقۇنىقۇمى بىرىارى ئىقۇش وقىقۇ بوقۇ نىقۇنىقۇ دىقۇنىقۇمى نانىقۇاوقى قىان سىقۇرىقۇقۇنىقۇ ئىقۇراوقىقۇ قىاسىقۇ قىان هىنقۇاوقىقۇ بۇ هىلبىزىنقۇدان

قۇماركردىقۇ , قۇنىقۇ/قۇزىقۇرىانى 2004 بىرىارى لىقۇر قىاسىقۇ هىلبىزىنقۇدان و قىاسىقۇ ئارنىقۇكانى و

قفوارە سیاسییەکان درایەم هەنطاو هیزە سیاسییەکان بوونە خاوەن زانیاری روون و ئاشکرا دەربارەى بنەما بنەرەتیەکانى بۆ بەشداری کردن بە حەوت مانط قیش هەلبژاردن . بەطشتی وا دیارە ئیداویستی داواکردنی بریاردان ئاسایی و طشت تاك و دەستتقیەك دەتوانن لەوانەى طرفى بە ئالوتن دەدەن بىزە ئیشەو . ئابەندبونىكى بقرضاو هقیە بۆ دابرىنى طشت ئقیوئەندىك لەطقل تاقمە ضەكدارەكان سقرەرای قەدەغەكردنى بەكارهینانى هقر ناوئیشانىكى هاندەر بۆ كینە و توند رەوى لەطقل ئابەندبون بە بنەماكانى رەوشى دیارى كراو لە لاىن دەسەلاتى هەلبژاردنەو ، ئەندامانى لیژنەى هەلبژاردنى سقرەبخوى عیراق ئییان داطرن بۆ دانانى برى ئارە و دراو لە ئیش بریاردان لەسقر لەسقر ئقو قفوارانە كە ئقەمش لە خویدا هەنطاویكە بۆ ئابەندبونى ئالیوراوكان و دوورخستنەوى ئقوانەى بەدل نەهاتوونەتە ئیشەو . ئقەمشو لە هەمان كاتدا دەبى سقرنجى ئقو بەدین كە لیژنەى هەلبژاردنى سقرەبخوى عیراق لەو هقل و مقرجەدا نقبوو بۆ زانینى نیازی ئالیوراوكان و رادەى ئابەندبونیان بە داب و نقرىتى سیاسى رابردوو كە ئقەمش ئیویستی بە داهات و توانای زۆرە بۆ ساغ كرددنەوى ئقیرەویكردنى رینمایىكەكان لەسقر هەلبژاردنى فقرماندە و ئالیوراوكان هقرهاریزەى بەشدارىكردنى خانمان لە لیستى ئارتەكان .

ئاش ئشت بەستن بەو زانیاریانەى لیژنەى هەلبژاردنى سقرەبخو مسوطفقرى كرد بریاردرا لەسقر 256 مملانیكار لە هەلبژاردنەكانى كۆمەلەى نیشتمانى طواستنەوى (223 قفوارەى سیاسى و 33 هاوئقیمانى) ئیشكەش كرا لەطقل 648 لیستدا 18.900 ئالیوراوى طرفتەخو ، ئقەمە لە هەلبژاردنەكانى كۆمەلەى نیشتمانى كوردستانى 13 لیست بە 467 ئالیوراو توامركرا ، لەوانەى ئقو ئقوئەزانەى دەسەلاتى هەلبژاردنى حوكم بەكارى هینا طومان دەربارەى بى لاىنى مەسەلەكە بقرى بكات ضونكە ئقنای بۆ هەندى رەطقزى نا بابەتتى برد ، بە ئبى ئقو سیستەمەى لیژنەى هەلبژاردنى سقرەبخوى عیراق ئقیرەوى كرد بریار دەدرى لەسقر یان كۆمەل وەك قفوارەىكى سیاسى ئقطر لیژنەى هەلبژاردنى سقرەبخو قناعەتتى كرد كە داواى هیض ناتقواوى یان هەلقیەكى طقورە نا طرفتە خوى (لە

هەمان كاتدا دووئاتكرددنەوى درایە ئال) بەلام لائحەكە هەندى رەوت دەطرفتە خوى بۆ رووبقرووبونەوى ریزەى نا بابەتتى كە لە لاى لیژنەى هەلبژاردنى سقرەبخوى عیراق روون و ئاشكرایە ئقطر لیژنە ضو سقر ئقو باوقرە كە داواكە ئابەند بە مقرجەكانى داواكرددنەو نابى ئیویستە ئقو قفوارەى بە نامقیەك ئاطادار بكریتقو و هوكارەكانى بریارەكە شى بكریتقو ئقو و قختە ئقو قفوارە سیاسى ئاش طورانطارى دەتوانى سقر لە نوى داواى بریاردان لە لیژنە بكات

تیبینى / ئیویستە ئقو كەسەى داواى بریاردان وەك قفوارەى سیاسى دەكات 2.5 ملیون دینار وانا (713 دۆلارى ئقمرىكى) بدات و ئقو تاقمەى داواى بریاردان دەكات وەك ئارتىكى سیاسى 7.5 ملیون دینارى عیراقى (5.138 دۆلارى ئقمرىكى) بدات ئقم ئارقىە دەطرفتە ئقطر هاتوو لاىنى بەشدار لە هەلبژاردن توانى لە 50% ی دەنظ بۆ دابینكردنى یك كورسى مسوطفقر بكات .

ئقەمە و قفوارەى سیاسى دەتوانى دذى دوا بریارى لیژنەى سقرەبخوى هەلبژاردنى عیراق بوەستى ئقویش لە لاى لیژنەى هەلبژاردنى طواستنەو .

كەنەلەكاندا كارىكى طرف بوو بۇ ستركردهكان كۆمەلە و رىكخراوكانى نا حكومى بو ئىنجامدانى ئىركەكانيان .

لە بواري هونقرىيدا وا ديارە لىذنى هەلبىاردنى سترىخوي عىراق ضەندىن كۆمئانايى بە باشى ئاراستە كردووە بەلام بەبى راتورت لە طورەئانەكانقوۋە ناتوانىن ضونىتى هەلمەتتەكە لە ئارىزطاكاندا بزانىن .

هەرضەندە كەمتىرخمى هەبوو لە مەسەلەى سەلماندىن كارى لىذنى سترىخوي هەلبىاردن كەشايەتى سوناسە توانى كارىكى بىرفراوان ئىنجام بدات رەتندەكانقوۋە ئىم كارەش لە كەمى كەم و كورىەكاندا دەرەكەقوۋىت .

لە هەلبىاردنەكانى 30 يەنئىقىرى / كانوونى دووۋەمى 2005 لىذنى كۆششىكى زورى دا بو رىنمايكردى دەنطدەران دەربارەى تۆماركردىن دەنطدەران بەلام كەم و كورىش هەبوو دەربارەى ضونىتى دابەشكردى كورسىەكان لە كۆمەلەى نىشتمانيدا .

لەقو كارانەى شايەتى سترىنجدانە ئقوۋە كە ياساي هەلبىاردن ئقوۋە روون ناكاتقوۋە كە فىركردنى مەدەنى سترەراى فىركردنى دەنطدەران ئقوۋىتە ئقوۋى لىذنى هەلبىاردنى سترىخوي عىراق , بۇيە ئىويستە ياساي هەلبىاردن دەستكارى بكرى بە تايبەت بو ئقوۋە فىركردنى مەدەنى بىزى ئىركەكانى لىذنىقوۋە ئقوۋە لىقوۋە تاروۋەكو ئقوۋە وختەى دەزطاكانى دەولەت (بو نموۋە وەزارەتى فىركردن) ئىركى فىركردنى طەلى عىراق دەطرىتە ئقوۋە بو رىكخستى طرفى بەستى نىوان حكومەت و هاوولائىان لەقوارىكى دىموكراتىياندا ئىويستە ئقوۋە بىرئىسارىيە بىزىتە ئقوۋە لىذنى هەلبىاردنى سترىخوي عىراق بە جورىكى رەسمى و بو راتئىراندنى بىرنامەكە ھۆكارەكان بىرەخسى ئىتر ئقوۋە بە دامەزاندنى يەكەئىكى نوي بىت و لە ذىر ضاودىرى سترۆك يان لە رىطاي فرەوانكردى يەكەى زانىارى طشى بو ئقوۋە فىركردنى مەدەنى بىرەتقوۋە و لىرەدا دەبىت وەزارەتەكان و كۆمەلطاي مەدەنى رۆلى خۇيان ھەبىت بۇيە دەكرىت طورانكارى لە نامەكەدا بكرىت لەسەر ئاستى ھەرىمى تا ئقوۋە كاتەى لىذنى هەلبىاردنى سترىخوي عىراق بالا دەستە لە نامەى سترەكەدا لە بىر زەحمەتى ئقوۋەندى بەستىن و جولانقوۋە لەئىبو بەغدا و دەرەوۋە طەياندى كترەستەكان كەلە بەغدا و عەمان و بىرروت بىرھەمەينرا دواكەت بۇيە وختى كارا لە بىرەستەنا ئقوۋە بو دابەشكردى يان بەكاربردنى , سترەراى ئقوۋە نامىلكەى فىركردنى مەدەنى لەوانقىە كۆت بىت ضونكە بۇضوۋەكان يەكسەر بەستراوۋە بە هەلبىاردنەكانى 30 يەنئىقىرى / كانوونى دووۋەمى 2005 , لە ئاشقروۋدا ئامادەكردى كترەستەكان لەناوخۇدا مەسەلەى وخت ضارە دەكات لەئال طەشەكردى ئقوۋەندى بەستىن لەناو بارەطاي لىذنى هەلبىاردنى سترىخوي عىراق ئىنجالە نىوان بارەطا و طورەئاندا .

دەستەئىكى سترەكى لە فترمانبىرانى زانىارى طشى راھىنرا لەسەر بەكارھىنانى ئامىرەكان و ئقوۋە جەماۋەرى مەبەستە ئقوۋە ھەرضەندە رادەى طەشستى ئقوۋە راھىنانە بە ناوضەكان نىزانراوۋە و لەوانقىە ضالاكى فىركردنى مەدەنى بە جورىكى كارىطەر ئىنجام نەدرا بىت و بەلاوۋە خرابىت ئقوۋە بە ھوي كات و ھوي لۇجستىيەۋە لە وختىكەدا كە طەياندى زانىارىيەكان ئىويستى بە ھارىكارى كۆمەلى مەدەنىيە رىكخراوۋەكانى نا حكومى و رىكخراوۋەكانى دىكە ھارىكارىان روون ئقوۋە . يەكى لە بىرطەكانى ئاطادارى كە لە ئىستەكانقوۋە ئقوۋە ئقوۋە كراو

هەندى لێ سەربازەکانى سوئا کەرەستەى فێرکردنى دەنطدەرانى بەسەر رۆلەکانى
 طەلى عێراقدا دا بەش کرد دەرکرى بکرى بە نموونە لەسەر بەشدارىکردنى ریکخراوەکانى دیکە
 کە دەبێت خۆى لى بئاريزریت لێ هەلمەتەکانى هەلبازاردنى ئاشەرۆزدا , لەوانەى
 بەشدارىکردنى سوئا لێ طەياندى کەرەستەکان لەبەر بارودۆخى ئەمنى تيوست بێت بەلام
 هێزانیكى خاوەن یەک ضەشەنە جلوبەرط نابێت بەشدارى ئەم ئەرکە بکەن بە تايبەت لەسەر
 شاشەى تەلەفزیون , هەر ضەشەنە کارطیری

هەلبازاردن ریطاي بەم ضەشەنە ضالاکیە نەداوە و ئاطاي لى نەبووە بۆیە دەبیت لىدەنى
 هەلبازاردنى سەربەخۆى عیراق ئاموڤطاري رەوان دەربارەى بەشدارى نەکردنى سوئا لێ
 هەلمەتى زانیاری دەرکات .

دەربارەى راترسی داهاوو و هەلبازاردنەکانى طشتى داهاوو دەرکرى دەرمانەتى ئادەمیزاد و
 ماددى سەربار بۆ فێرکردنى مەدەنى تەرخان بکریت فەرمانبەرانى هەلبازاردن دەرمان ضالاکی
 فیرکردنى مەدەنى لەطەل دانیشتوان ئەجرام بەدەن دەربارەى راهیان و بەرنامەى بیناکردنى
 تواناکان بۆیە تيوستە شەشورەکانى نیودەولەتى هاریکارى لىدەنى هەلبازاردنى سەربەخۆى
 عیراق بکەن بۆ طەشەتیکردنى بەرنامەکانى فیرکردنى مەدەنى بەلام نابێت بین بە طویندەى
 لىدەنى هەلبازاردنى سەربەخۆى عیراق نەتوێک ئەمە کاربکاتە سەر سەربەخۆى لىدەنى ,
 هەر وەها بۆ بلاوکردنەوى زانیاری تيوست دەرکات بە هاریکاري و شەشپیری بۆیە دەبیت
 هاریکاري تەرمان لێ نیوان ریکخراوەکانى خۆجى ی هەبیت وەک تۆرى زانیاری
 هەلبازاردنەکانى عیراق و لێ دێر ضاودیری کارطیری هاریکاري جەماوەرى

لێ کاتیکیدا لێ هەلبازاردنەکانى 30 یەنایەر / کانوونى دووەمى 2005 بەکاربردنى تەلەفزیون بە
 جۆریکی ضرور لێ ئارادا بوو تيوستە هەرول بۆ یەکسانی باشتر لێ هۆکارەکانى راطەياندى
 جۆراو جۆردا بەریت , لەوانەش ئیستطە و ضائەمەنى و بە جۆریکی تايبەت ئەنتەرنیٹ لێ
 رووداوەکانى ئاشەرۆزدا و تيوستە ئیطای ئەلیکترۆنى نیرراوى نیودەولەتى هەلبازاردنەکانى
 عیراق نوى بکریتەو بۆ ئەوێ زیاتر کاریطەر بێت بە ئاسانى سوودى لى وەرطیریت .

ئەشکرەدى دیدار و کۆرو کۆبونەو لێ سەر شاشەى تەلەفزیون بە کاریطەرترین ئامیرەکانى
 فیرکردنى مەدەنى دەمیریت بۆیە دەبیت بە جۆریکی ئەسەند لێ راترسی داهاوو دا تەیرەوى
 بکری تيوستە لىدەنى هەلبازاردنى سەربەخۆى عیراق یەکسانی رەطەزو جۆرەکانى
 کۆمەلایەتى لێ نیوان فەرمانبەرانى و دەرمانەکانى و بەرنامەکانى بئاريزریت لىدەنى
 رووبەر و رەخنە دەبیتەو لێ بواری بەکارهیان و ئاکى زمانە رەسمیەکان لەوانەش
 زمانى تۆرکمانى و ئاشورى یان کەمى لێ حەساسیەتى رۆشنبیری لێ نامەکانیا ئەمەش تيوست
 دەرکات بە ستراتیڤى ئەیوێدەکانى هەریمایەتى بۆ رەنطدانەوى رۆشنبیری جۆراو جۆرەکان ,
 هەر وەها دەبیت نەخسەدانەریکی نیشتمانى دابمەزرى و شارەزای هەلمەتى هەلبازاردن بێت
 هەر وەها رۆشنبیری ناوخو لێ ئینا و ضالاکیەکانى فیرکردنى مەدەنى لێ ئاشەرۆزدا .

کاتیکی سوود بەخش دەبیت ئەطەر شوینەواری ستراتیڤى هەلمەتى ئیستا هەلسەنطینین بۆ
 زانینى ئەو شوینەواری کە نابو کەرەستەکانى دیکە لەسەر وەلامدانەوى ترسیاری دەرمان
 بەجى یان هیست , بۆ زانینى زانیاری بەر فرەوان دەربارەى دەستوو و راترسی تيوست
 بطەرینەو بۆ ضالاکی تاک لێ ئینا و رایى کردنى دارشتن و ناوەرۆکی دەستوو و ضوونى
 سەلماندى راترسی بۆ هاریکاري کردنى هاوولاتیان بۆ طەشە تیکردنى بیروباوەرى خودى
 خویان

ناموظاریه بنقره تیه کانی لیذنه ی ههلباردنی ستر بهخوی عیراق له ئاشه ژودا بریتی یه :

1. طهشه تیکردنی نامیره کان و نقره تیدانی فیرکردنی مهدهنی سقره رای کهره سته ی فیرکردنی ده نطدهران.
2. تتهوکردنی تهیوه ندی له طهقل دهسته کانی کومله مهدهنی عیراق بو نقره تیدان و دابه شکردنی کهره سته کان به تاییه ت له ستر ئاستی ههریمی .
3. یه کسانیه له به کار هینانی هوکاره کانی راطه یاندنی جوراوجور بو بلاوکردنقهوی زانیاریه کان .
4. نشت به ستن به دیدار و تهخش کردنی کوری سیاسی له ستر شاشیه تهله تفریون .
5. تهرخانکردنی دهرامته ی زیاتر بو مسوطة ترکردنی یه کسانیه ره طه قزی و یه کسانیه جوریه کومه لایه ته ی له کهره سته دا سقره رای تهیره وه یکردنی سترانیذیه به ستنیه تهیوه ندی خو جیه ی .

خو ناماده کردنه کانی ههلباردن :

ضالاکیه کانی نه خسه دانان و خو ناماده کردن بو ههلباردن زور باش طه شه ی کرد به جوریه ی ریه و تیه هه نطاوه کانی بنقره ته ی تهویست به مه به سته ی ههلباردنیه کی سترکه تهوتوو خرایه به ترده سته به به راوردکردن له طهقل ماوه ی ههلمه ته کانی ته ره لمان له ضاو دهسه لاته کانی قهزایی نیه ستمانی دیکه نهوا شش ههفته ماوه یه کی ته سه نده بو ههلمه ته به لام روویدا تیه سانی دا که نابه نده بوونی به روا ره سقره کیه کان له ره و ذنامه ی ههلباردندا زه حمه ته و تهویسته به تیا ضوونقه ههیه نه خسه که له طهقل تهیوه ره کانی نیوده ولته ی کوه و تهویسته ده نطدانیه کی کاریه طه ره له ره و ذیه ههلباردن نه نجام به دریه ته مه ش نه وه ده طه تیه ته ی که ده بیه ذماره ی ده نطدهرانیه ههر ناوه ندی که ده نطدان له 500 ده نطدهر که متر نه بیه وه که تهیوه ره یه ته سه نده .

نه خسه ی راهینان طه سته بوو خو نه طه تر تهیره وه به کری نهوا ده بیته مایه ی بالا ده سته تهواوی به تر به سانی ده نطدان له ره و ذیه ههلباردندا به لام ده رکتهوت نه وه ی تهیوه ندی به ههلباردنه کانی 30 یه نیایه تر / کانونه ی دووه می 2005 ههیه ده رکتهوت وه خته کهمه بو دامه تراندنی فهرمان به تران و ماوه ی راهینه نه که ش دیسان کوورت بوو تهویسته له ههلمه ته کانی دیکه ی داهاتوو ضاره به کریت .

سوود وه ره ترتن له ماموستانیان و تاریزه تران وه که به تر ترسانی ده نطدان به ریاریه کی کارا و سترانیذیه بوو به مه هه نطاوه لیذنه ی ههلباردنی ستر بهخوی عیراق کاریه کی باشیه کرد ضونکه نهوانه که سانیکی رهوشن به رن و مایه ی ریزه ترتنیه طه شه تهلن له ناوه نده کانی ده نطدان لیره وه تهویسته هانی لیذنه ی ههلباردنی ستر بهخوی عیراق به دریه بو به کار هینانی بنکه ی به یاننامه کان که له ههلباردنه کانی 30 یه نیایه تر / کانونه ی دووه می 2005 طه شه ی کرد بو سوود وه ره ترتن له ههلباردنه کانی ئاشه ژود خو نه طه تر فهرمان به تره نوی دامه ترانه نهوا ده بیته له وه خته کی طونجاو دا به یته و مه ره بو زیاده کردنی راهینان دانریه له به ره نه وه ی هاتوو وضو ی نه تو موبیل تاراده یه کی زور که مه ده کریه ده بیته بنکه کانی ده نطدان له

جیه طایه دیار به یته و نزیه شوینه دانیه ستنیان له به تر ره و ناهیه نه مه بارو ده خه دا به کار هینانی قوتابه خانه کان وه که بنکه ی ده نطدان به ره و که یه کی باشه تهویسته سترانیذیه لیذنه ی ههلباردنی

سقر بةخوي عيراق بكریت ئوقوش بقرامبقر هوقولتكانی بو ئاسانكارى طقیشتن بة ناوئندةكانى دةنطدان .

دواكقوتن لة رةخساندى كقر رةستة ئوقوستةكان دةكقویتة ئةستوى بقرئرسانى هةلبذاردن و دةنطدان وبارى ئةمنى لاواز لة ماملةكردن لةطقل كقر رةستةكان كة دقرئنجامى ئر مقترسى دةبیت لة هةلمتتى هةلبذاردن و دقرئنجامةكانى و لقم باروقوة توانى نةخشىتةكى فرقوانى لوقستى دىارى بكرى لةطقل بارى ئةمنىدا بطونجى . لةطقل دابىنكردنى لىست و هوى طواستتقوة و طقیاندنى كقلو ئةلكان بة شوینةكانى دةنطدان و رىطا طرتن لة حىلةوحقوةاللة كة ئوقوستى بة كوششىكى زور هةقىة بو ماوقى دة روذ (133) كاروان بو بةغدا دةكراللة ئةممش مایةى رىزطرتنة ئةممو هوى دواكقوتنى كقر رةستةكان دةطقریتتقوة بو مقسلةلى تةنطبةلالى وقخت بوقىة بة باشى دقرانین كة لة هةلبذار دةككانى داهاتوقدا ئقركى لوقستى بدرىتة ئال تىئىك لة ناوخوى عىراقدا .

نەخشەى دابەشكردنى هیزى ئاشایش توانى بارىكى ئةمنى باش بو دةنطدقران برەخسىنى و لقم بوارەدا داواللة لىذنةى سقر بةخو بكریت بو دووان لةسقر هةنطاقوةكانى ئةمنى كة نةنقوة یكقرطوقةكان ئىشنىارى كرد كة بىطومان لةطقل ئوقوةرەكانى هةلبذاردن دةطونجى .

هقرضتةدە طومان لةقوةدا نىة كة هةنطاقوى باش نرا بو رةخساندى بارى ئةمنى جىاواز لة شوینةكانى دىكە بوقىة بة ئةسەندو سقر كقوتوو دةمىریت , بةلايقن هةلبذاردى داهاتوقوة بةباش دقرانرى كة لىذنةى هةلبذاردى سقر بةخوي عىراق و ئولىسى عىراق رولىكى هارىكارى بنوینن جىاواز لة رولى ئولىس لة سقر دةمى رذیمى ئىشوقدا بوقىة دةشنى ئىستا بة (ئاسقوانى دىموكراتى) دانرىت , ئال لىرەدا ئولىس ئوقوستى بة راهىنانى تايقت بة هةلبذار دةنقوة دةبى ئةمة سقرقرراى هةلودان بو ئلوطور كردنى زانىارىیةكان لة نىوان ئولىس و لىذنةى هةلبذاردى سقر بةخوي عىراق لىرەدا دةبیت سوناسى طقلى عىراق بكرى دقر باروقى رادوقى طرنطىدان بة هةلبذاردن و بةشدارى كردن لة رىنماىى و ضاودىرى كة ئةممش لة خویدا ئامادە ئىكردنة بو ئقوةى كة طقلى عىراق ئاروقوى هةلبذار دىكى ئازادو دادوقرانة دةكات .

دەنطدقران دوو یان سى وقرەققەى هةلبذار دىنان ئى بوو كة لة لايقن (111) ققواروقوة ئامادەكرا بوو ئةممش بو دىارى كردنى ئاروقوى دةنطدقران ئوقوستى بة وقختى زىاتر دةكرد لة جىاتى ئقوةى تةنها یك وقرەققیان ئى بى لةبقر ئقوةى وقختى تقرخانكراو بو دةنطدقران تةنها 10 كاتدمىر بوو (7 بقیانى تا 5 ئوقارة) هةندى لة ناوئندةكان دووضارى ئاللةتستو بوون ئىتر لىذنة لة جىاتى زىادكردنى وقختى دةنطدان ناوئندةكانى دةنطدانى زىاد كرد ئةممو دةبیت ئقوة بزانین هقر بة خوور ئاوبوون دةنطدان لةبقر نةبوونى كاروقبا و بارى ئةمنى كوتايى هات

لىرەدا طرنط ئقوةىى ئامادە بو ئقوة بکقین كة هقرضتةدە هةنطاقوةكانى ذماردن زوو ئنجام درا بةلام لىذنة لة راطقلىندنى دةنطدان و ذماردن لة عىراقدا دواكقوت ئىتر ئقم بارودوخة لةوانقىة بطرىتقوة بو

هەنطاقوةكانى راهىنان و هىنانى كقر رةستةكان كة دةبى لة هةلبذاردى داهاتوقدا خىراو بةئقلە ضاروق بكریت . لةبقرئقوةى لىذنةى سقر بةخوي هةلبذاردن سقر طقرمى خو ئامادەكردنة بو هةلبذاردى سالى سالى 2005 دةبى سوود لة شاروقزایان و ئسئوران وققرطىرىرى سقرقرراى راویدكارانى نىودققلتتى لقم بواروقدا .

رىنماىةكانى لىذنةى هةلبذاردى سقر بةخوي عىراق بو ئاشقروذ برىتى یة :

سەرۆرای ئه‌وه حكومه‌ت بو‌ بالاده‌ستی خۆي له راطه‌يانندا له رېطا وه‌لاوه‌نانى لىزنه‌ى نىشتمانى عىراقى ته‌يوه‌ندى به‌ستن و راطه‌ياندن ئه‌وئيش به‌ دامه‌زراندنى لىزنه‌ى بالاى راطه‌ياندن , بو‌ ماوه‌يه‌كى كه‌م واي نىشاندا كه‌ به‌ طومان ده‌بىت له راسته‌تويى لىزنه‌ى نىشتمانى عىراقى ته‌يوه‌ندى و راطه‌ياندن و ده‌سه‌لاته‌كه‌ى له راتهراندنى ياساكانى , به‌لام قه‌واره‌ى نوي بو‌ ته‌يشتن به‌ حالته‌ى ضالاك سهرنه‌كه‌وت , نه‌مه‌ش ده‌توانري به‌ طورانكارىيه‌كى ئىجابى له قه‌لم به‌درى نابى طومان له ئارادا بىت ده‌راره‌ى ئه‌وه‌كه‌سه‌ى ده‌سه‌لاتى راتهراندنى ياسا له ده‌ستدايه‌ , ته‌نيا ده‌سه‌لات كه‌ ده‌توانىت به‌ طومان بىت له برىاره‌كانى لىزنه‌ى نىشتمانى عىراقى ته‌يوه‌ندى و راطه‌ياندن لىزنه‌ى هه‌لبه‌داردى سهربه‌خۆي عىراقه‌كه‌ دادوه‌رى ته‌كرائى هه‌لمه‌ته‌ى هه‌لبه‌داردن مسو‌طهر ده‌كا ياسا لىزنه‌ى نىشتمانى عىراق بو‌ ته‌يوه‌ندى و راطه‌ياندن ده‌راره‌ى راطه‌ياندن له وه‌ختى هه‌لبه‌دارندا ته‌يوستى به‌ طورانكارى ده‌بىت به‌ ته‌ى وه‌خت , شه‌تىكى طهرنه‌كه‌ جو‌رى سووربونى له‌سه‌رىه‌كسانى و دادوه‌رى روون به‌كرىته‌وه هه‌رزه‌نه‌ده له‌وه‌ختى هه‌لبه‌دارندا طهرنه‌كه‌ خۆي له خۆيدا به‌نه‌ره‌ته‌يكى به‌رده‌وامه‌ له‌ ته‌ياندى ديموكراتىدا , له‌به‌ر ئه‌وه‌ رووناهايه‌دا ته‌يوسته‌كه‌ ئه‌وه‌ ديارى به‌كرىت كه‌ ماوه‌ى هه‌لمه‌ته‌ى ره‌سمى نابىته هۆي ئه‌وه‌ باوه‌ره‌كه‌ يه‌كسانى دوور له‌ ماوه‌ى هه‌لمه‌ته‌كه‌ طهرن نه‌يه , نه‌مه‌وه‌ ده‌بىت ئه‌وه‌ ياساى كه‌ دارىزراوه‌ خۆته‌يه‌ياندى لىزنه‌ى نىشتمانى عىراق بو‌ ته‌يوه‌ندى و راطه‌ياندن له‌ ته‌ لىزنه‌ى هه‌لبه‌داردى سهربه‌خۆي عىراق و حزبه‌ سىياسيه‌كان و نو‌ينه‌رى كو‌مه‌لى مه‌ده‌نى و راطه‌ياندن به‌ته‌يه‌ خۆي , هه‌روه‌ها ته‌يوسته‌ ته‌كرائى قه‌واره‌كانى ته‌يوه‌ست ياساكه‌ مۆر به‌كه‌ن سهرۆراى ره‌خساندى بو‌ارى راطه‌ياندى ته‌شتى به‌ جو‌رىكى زۆر فرقه‌وان , هه‌روه‌ها ده‌شه‌ى لىزنه‌ى هه‌لبه‌داردى سهربه‌خۆي عىراق بىي به‌ مايه‌ى طهرن ته‌يه‌يانىكى زۆر ته‌ر له‌ لايه‌ن هۆكاره‌كانى راطه‌ياندى جيهانى به‌ هه‌لمه‌ته‌كانى هه‌لبه‌داردى داهاوو , نه‌مه‌ش ته‌يوستى به‌ طهرن ته‌يه‌يانىكى فرقه‌وانى رووداوه‌كانه‌كه‌ ده‌بىته‌ مايه‌ى باشكردى ديمه‌نى هه‌لبه‌دارنه‌كان له‌ لاي به‌نه‌رانى نيوده‌وله‌ته‌ى , ته‌يوسته‌ له‌سه‌ر لىزنه‌ى سهربه‌خۆي عىراق ديسان ضاوه‌روانى ئاماده‌بوونى ذماره‌يه‌كى زۆر له‌ هۆكاره‌كانى راطه‌ياندن له‌ طوره‌ته‌اندا بىي و ذماره‌يه‌كى

زۆر ته‌ر له‌ داواكارى يارمه‌ته‌ى و هارىكارى , ته‌يوسته‌ ضاوه‌ديران و ته‌يه‌مانىرانى راطه‌ياندن رابه‌يه‌زىت له‌سه‌ر به‌ته‌يه‌به‌ردنى هه‌لبه‌داردن و ده‌شه‌ى لىزنه‌ى هه‌لبه‌داردى سهربه‌خۆي عىراق كارته‌ى ئىش دروست به‌كات كه‌ نه‌مه‌ش ده‌بىته‌ مايه‌ى زيره‌كه‌ى له‌ تۆره‌كانى راطه‌ياندن , ته‌يوسته‌ هه‌ر ئىسته‌ته‌يه‌كه‌ به‌ره‌نامه‌ى خۆي هه‌به‌ى بو‌ تۆمار كردنى هه‌وه‌اله‌كانى تايبه‌ت به‌ هه‌لبه‌داردن نه‌مه‌ سهرۆراى تۆمارته‌ى تايبه‌ت و ده‌بىت ته‌شت ئىسته‌ته‌يه‌كه‌ سىياسه‌ته‌ى ئاشكرائى هه‌بىت له‌سه‌ر ضۆنه‌ته‌ى وه‌لامدانه‌وه‌ و ضۆنه‌ته‌ى ضاره‌كردى زيانه‌كان به‌لايه‌ن هه‌لبه‌دارنه‌كانى ئاشه‌رۆده‌وه‌ كارىكى طهرنه‌كه‌هه‌ت و رىكه‌راوىكى سهربه‌خۆ دابين به‌كرىت بو‌ ضاوه‌ديرى راطه‌ياندن تواناى ته‌يشكه‌شه‌كردى به‌له‌ته‌ى به‌هه‌زى هه‌به‌ى له‌سه‌ر راده‌ى يه‌كسانى كه‌ راطه‌ياندن تواناى دابينى به‌كات يان جى به‌جى ي نه‌كه‌روه‌وه , ده‌توانري ئه‌وه رىكه‌راوه‌ دروست به‌كرىت به‌ هارىكارى لىزنه‌ى هه‌لبه‌داردى سهربه‌خۆي عىراق و بىت به‌ يه‌كه‌يك له‌ ئه‌ركه‌كانى هه‌روه‌ها ته‌يوسته‌ ئه‌وه رىكه‌راوه‌ شاره‌زايى و ده‌رامه‌ته‌ى ته‌واوى له به‌رده‌ستا بىت كه‌ بىت به‌هۆي بالاده‌سته‌ى بو‌ راتهراندنى ئه‌ركه‌كانى , هه‌روه‌ها ده‌بىت نه‌نجامه‌كان هه‌فته‌انه‌ بلاو به‌كرىته‌وه بو‌ نه‌رخاندى , نه‌مه‌ش ده‌بىته‌ مايه‌ى زياده‌كردى راسته‌تويى هه‌لمه‌ته‌ى هه‌لبه‌داردن به‌ جو‌رىكى ته‌واو.

نأموؤذطارييكةكاني بئقرةتي ليذنةى هقلبذاردنى سقربةخوي عيراق بريتىية لة :

1. روونكرذنوى رولى تايبقتى ليذنةى هقلبذاردنى سقربةخوي عيراق و ليذنةى نيشتمانى عيراق بو ئقبوةندى و راطةياندن لة بواري رانقراندى ياساكانى راطةياندن لة وقختى هقلبذاردندا .
2. دامقزراندى ورشقى كاركردن بو هوكارةكانى راطةياندن بو راهيئان لة سقر هقلبذاردن .
3. دامقزراندى ريكرراويكى سقربةخو بو ضاوديري راطةياندن بو كاركردن لةقطل ليذنةى هقلبذاردنى سقربةخوي عيراق.

دقنطدان

هقنطاووةكان لة وقختى دقنطدانا سقركةوتتيكى باشى هينا ئقبوش لقبر رووناى كوؤمقلى لة كوؤتى ئقمنى و سياسى و لؤجقستى و ريذنى بة ئبقرةوقضون 58% دانرا بة ريذنىيكي زور باش بو هقلبذاردننىك لقبارودؤخىكى ئقمنى لاوازة لة دقولاتىك كة لة دقست دكئاتورىقت رظاري بوو و خاوقن شارعازييكي لاوازة لة ديموكراتىقت , دقبىت سوناسى ليذنةى سقربةخوي هقلبذاردن بكرىت بو ئقبو كارعى ئقنجاميدا لقو بارودؤخا ئقمنى كة زور زقحمقت بوو و دقرئقنجامقكى بةجؤرىكى طشتى ماىقى ئقسقندة ئقمة لة وقختىكدا كة ريذنى بةشدارىكردى لاوازى سوونة لة خويدا كىشقىيكة كة ئقمش بقرئرسى ناكقويىة ئقسئوي ليذنةى هقلبذاردنى سقربةخوي عيراق و زور بالادقست نقبوو

تيايدا , باوقر واىة كة هقلقكاني بةشدارى كرىنى سوونة لة هقلمقنى سياسى نويدا لة عيراق سقركةوتن بة دقست دىبىت .

زؤربقى شوىنقكاني دقنطدان دقرطاكانيان والا بوو بة دريذايى ماوى دقنطدان سقرقرارى لقو رانقورئانق كة باسيان لة هقرقشة و طورقشة دقكرد بو داخسئنى شوىنى دقنطدان تيكرارى شوىنقكان بة كراوقىي مانقوق دقنطدان دريذنى كىشا هقرضقندة هىزةكاني ئاسايش شوىنقكاني دقنطدانيان بة جؤرىكى باش ئاراست بعلام بة ريذنىيكي كقم (0.5%) لقبر بارودؤخى ئقمنى ترسناك شوىنقكاني دقنطدان نقرانقوة بة ئبى دوا ذمارة دقركقوت , كة 5216 شوين لة كوؤى 5244 شوين دقرطاكانيان كرىقوة لقو شوينانقنى نقرخشقان بو دانرا بوو و تيكرار طقىشئة 27550 ناوقندى دقنطدان جىطاكاني دقنطدان بقرضقشئة دامقزرا كة تايبقت مقندى دقنطدقران مسؤطر دقكات , دقركقوت كة فقمرمانبقران شارعازيى تقواويان هقىة بو ئيشكقشكردى زانيارى بة دقنطدقران دقربارعى طشت هقنطاووةكاني قؤماركردن و دقنطدان, كوؤتى وقخت هقندى ئيشىلكرىنى لى كقوتقوة لة راهيئانى فقمرمانبقران بعلام نقوقك بقو رادىة كة هقلبذاردن بخاقت مقترسيبىقوة سقرقرارى نقوة كة هقندى رانقورئ ناماذه بو نقوة دقكقن كة فقمرمانبقرانى دقنطدان ببى لايقن نقبوونة بعلام كارى نقردووقق سقر ئاسانى هقلمقئقكة , لة ئارادا نقبوونى ئاسانكارى بو نقرخوشقكان و نقوانقنى نقرخويندقوار يان نقوانقنى زمانى كقمماىقنى نقبى نازانن لقو كاروبارانقىة كة ئبويستة ضارة سقر بكرى .

2. ثەبەرەو بیکردنی بیروکەتی ریطادان بە هیزەکانی ضەکدار و بەثرسانی تەندروستی بۆ دەنطدان لە هەر ناوەندیکی دەنطدان لەبەر روناھی نەوێک دووکاری خراشکاری بێ.
3. ضاککردن و بەهیزکردنی زێرخانی ئەبەرەندی بەستن.
4. ئاسانکاری لەتیناوەندانی نەخۆشەکان و خاوەن ئیداویستی تاییەت و ئەوانەتی تەنیا بە زمانی کەمایەتیەکان قسە دەکەن .

ذماردنی دەنطەکان و کۆکردنەوێ دەرنەنجامەکان

وەرەقەکانی دەنطدان زەمیررا و بەیاننامەکان لە لیستی یەکی دەنطدان بە جۆریکی طشتی تۆمارکرا وەرەقەتی راستەکان مۆرکرا و ئەمبارکرا هەرۆهە وەرەقە نادروستەکان و ئەو وەرەقەکانی بە جۆریکی ئەسەند بەکار نەبرابوون . ئەمە و دووبارە ذماردنی وەرەقەکانی دەنطدان ئاش رووداوەکە و دانە داوای وەرەقە نادروستەکان و وەرەقەتی فرت و فیل بە تەواوی سترکەوت .

نموونەتی وەرەقەکانی لێزنی هەلبازدنی سترەخۆی عێراق وەرەقەتی دروستەکان بەرامبەر نادروستەکان تارادەییکی سترسوورەبەر دروست بوو و ذماردنی وەرەقە نادروستەکان نەبوو هۆی کێشە ئەتەر لەتەر ئیوەرەکانی نیووەولەتی بەراورد بکریت ، بقلەکانی شت بەستراوە ووتن ئەو

دەسەلمینی کە فەرمانبەران دەنطدەران هەندێ جار کەم شارەزایی بوونە بۆ دەستنیشانکردنی وەرەقە دروستەکان لە تەر نادروستەکان .

رۆنطار ئەوێ سەلماند کە ناوەندی نیشتمانی تۆمارتاکان تارادەییکی زۆر توانامەند و شارەزایی بوونە بەلام باسی هەندێ کێشەکرا دەربارەتی طەیشتنی ضاودیران (یان ضاودیری) شویەکانی ذماردن و ئەمبارکردن .

تۆمارتاکانی ذماردنی رەسمی زۆر بە وردی تەواوکرا بە جۆریکی هەمیشەیی (واتا ذمارە لەسەر هێلی دروست دانرا) و بەثرسانی راستەوخۆ مۆری کرد . قسەتی زۆرکرا دەربارەتی راستی یان دروستی ذمارەکان ، ضاودیران باسی کەم و کوریان بە رێزەتی لە 15% تا 20% حالتی کرد لەوانەتی ضاودیری کران . راتۆرتەکان ئامادەیان بۆ دواکۆتن کرد لە ذماردنی وەرەقەکانی دەنطدان لە هەندێ جیلا سترەقراي ئەوێ کەمی کارەبا و باری ئەمنی هۆکاری شویەتوار دار بوون ، هەرۆهە هەندێ راتۆرت ئامادەیان بۆ دواکۆتن لە تۆمارکردن کرد .

دەربارەتی مەسەلەکانی ذماردنی خۆجی باسی هەندێ کێشەکرا وەک ترساندنی فەرمانبەران ذماردن و ئەکخستنی هەلمەتی ذماردن کە بوو هۆی دواکۆتن ، لەبەر کەم و کوری وەرەقەتی دروست و نادروست بە لایەن فەرمانبەرانەو نەتوانرا بە وردی راست و ناراست جیا بکری ئەو و بوو هۆی بەرتابوونی طرفت بۆ یەکاڵاکردنەوێ وەرەقەکانی دەنطدان ضونکە هەندێ لە فەرمانبەران سووربوون لەسەر بە تالکردنەوێ وەرەقەکانی دەنطدان ، راتۆرتیک لە نەجەفەو رابوون بە هەندێ لە وەرەقەکانی دەنطدان بە ئەنقەست لە لایەن فەرمانبەرانەو بەتەر کرایەو .

راتۆرتیک دەلیت هەندێ لەبەرثرسانی ناوەندەکانی دەنطدان هاریکاری ضاودیرانی هەلبازدنیان نەکرد کە ئەمەش لە شەفافیتی ذماردەکانی کەم نەکردووە ئەمەش بوو هۆی ئەکۆتە طریدانێ ئەو کێشەتی لەتەر کێشەتی ئاشکرا نەکردنی راستەوخۆی دەرنەنجامەکان لەلایەن لێتسرراوانی دەنطدانەو وەک ئیویست ، دزبە لائەتی 2005/13 بەشی 7.4

بترثرسانی ئەمەنی ضوونە ناووقەى ناووقەکانى زماردن و دەستیان خستە کاروبارى زماردنەو لە هەندى حالەتدا ، هەندى کيشە بترثا بوو بەهۆى بەکاربردنى جانتاي بەلطةنامەکانى يارى کردن بەجۆرىكى نائەسەند (دانرا لەطەل وەرەقەکانى دەنطدان لەجياتى دانانى لە سەندوقىكى جیادا ئەویش بۆ ناردنى بۆ لىزنەى هەلبەزاردنى سەربەخۆى عىراق) يان بەکارنەبردنى بەیەكجاري . هەروەها هەندى لە سەندوقەکان بەباشى دانەخرابوون ، یەكالا کردنەو طشت وەرەقەکانى دەنطدان بواریكى طرنطە بەرەو ساكردن بۆ نموونە لە باكوورى عىراق هەوال طەیشت كە دەستكاري دەنطدان كراو و هەندى جار سەندوقەکان ئركراونەتەو ، لە موسل/49 \ سەندوق دەستكاري كرا و مۆرى سەردەمى صدام حسين لیدرا و بەم جۆرە 10.000 وەرەقەى خرايە ناو سەندوقەکانەو ئەمەو لە هەولیر طومان لە 300 سەندوق كرا كە ئر بوو لە 200.000 وەرەقەى طومان لیکراو)

لیكۆلینەو دەربارەى ئەو وەرەقەکانە لە بارەطاي لىزنەى هەلبەزاردنى سەربەخۆى عىراق كراو ئەسەند نەكرا ئەمەش دەرنەجامىكى ئىجابى و كۆتايیە) .
 لە هەلمەتەکانى داهاوودا ئیویستە طرنطى بدري بە خو ئامادەکردنەکانى هەلبەزاردن و ضاودیری بە جۆرىكى تايبەت لەسەر ناووضە جو طرافىەکان بەتايبەت لە باكوور (نەینقوا، دهوك ، هەولیر ، سلیمانى) هەروەها لە بابل كە هەندى كيشە لە هەلبەزاردنەکانى 30 یەنایەر / كانوونى دوو قەمى 2005 سەرى هەلدا .

رینمایىەکانى بنەرتى لىزنەى هەلبەزاردنى سەربەخۆى عىراق لە ئاشەرۇندا بریتى یە لە :

1. مسوؤطركردنى دەستكردنى زماردن ئەورا قەکان لە وەختى خویدا و نەبوونى كوؤست يان ریزەى كەم وە فەرمانبەرى بترثرس تادوايى بمینتەو ، ئیویستە ئامیر و هۆكاري باش لە ناووقەى دەنطدان دانرى بۆ دۆزینەو كەم تەرخەمییەکان .
2. ساكردنى كەنالەکانى ئیویەندى لە نیوان بترثرسانی ئاریزطاكان و بارەطاي لىزنەى هەلبەزاردنى سەربەخۆى عىراق بۆ مسوؤطركردنى توانای فەرمانبەران دەربارەى رووداوەکان بە وردى ئەمەش دەبیئە ماىەى یارمەتیدان بۆ وردبوونەو لە بانطیشتەکانى هەلخەلەتاندن و طواستتەو دەرنەجامەکان
3. ئیاضوونەو و بە هیز كردنى هەنطاوەکانى راهینان بۆ طشت لیئرسراوان ئەوانەى ئیویەندیان بە زماردن و كۆکردنەو هەیە لە هەمان كاتدا بیرکردنەو لە یەكالا کردنەو وەرەقەکانى دەنطدان

و ریطادان بە ضاودیران بۆ طەیشتنە شوینی دەنطدان و ریطاندان بە لایەنى سى یەم بۆ بەكارهینانى ترس يان دروستكردنى كوؤست و راطقیاندن دەرنەجامەکانى سەرتەتايى هەروەها ئیاضوونەو تەكنىكى راهینان ((یەك لە دواى یەك)) بە جۆرىكى طشتى ، ئەمەش دەبیئە ماىەى كەمكردنەو زمارەى ضینەکان لە ضوارەو بۆ سى بۆ ئەوئەى زیاتر ریک و ئیک بێت .

4. ئاسانکردن و باشتکردنی طەیشتنی ضاودبیران بە ناوەندەکانی ناوەندی نیشتمانی تۆمارطەکان ئێویش بە رەخساندنی کامیرای سەربار بۆ تۆمارکردنی ناوێتی تر لە ناوەندەکانی تۆمارطەکان

هەنطاوێکی سکاڵا ئێشکەش کردن ئێش و ئاش هەلبازدن

بەجۆریکی طشتی وادیارە مەسەلە ئێشکەش کردنی سکاڵا ریز لە بیروباوەرەکانی سەربەخۆیی و بی لایەنی دەتەری، ئێراویزی یاسایی بە جۆریک دارێزراوە کە بە تەواوی ئێشی و دەتونجی لەتەل ئیوێرەکانی نیو دەولەتی، دەتوانری بە بنەمایەکی باش بۆ بیناکردن لەسەری دابنری و لەوانە ئیویستی بە هەندێ طۆرانکاری بییت، لەتەل داھاتی بە هیز و راطەیانندی مۆدرین دەربارە هەلمەتەکانی داھاتوو .

مامەلە کردنی کاریطەر لەتەل سکاڵای هەلبازدن ئیویستی بوونی بواری روون و ئاشکرای دەسەلاتی دادپایە بۆ ضارەکردنی ناکوکیەکان و ضارەکردنی و سزا لەتەل دادپای جینایی و ئیستەناف، دەربارە هەلبازدنیەکانی یەنایەر/کانووی دوویمی 2005 لە عیراقدا، زۆر جار دەسەلاتی دادپا هیلەکانی روون و ئاشکرا بوو. ئێنجومەتی بالای لیژنە هەلبازدنی سەربەخۆی عیراق خاوەن دەسەلات بوو بۆ رادەئەیی کە دەتوانی کێشەکانی دەتەل ضارە بکات. دەتوانری رەخنە لە دوا بریارەکان بطیری لەبەر دەم لیژنە هەلبازدنی طواستتەو و دەتوانی ضارە کێشەکان لە ریطای دادپاوە بکات، ئێطەر هەلبازدن ئاشکرا نەبوو، هەر وەها ئێنجومەتی دەتوانی فەرمان دووبارەکردنەوێ دمازدنی وەرەقەکانی دەتەل لایەکیک لە بنکەکان بدات یان هەر هەنطاوێک ئێش سەلمانندی دەرتەنجامی هەلبازدنیەکان، هەر وەها ئێنجومەتی دەتوانی سزای فەرمانبەرەکانی بدات لەتەل قەوارەکانی سیاسی و ضاودبیران و بریکاران و هەر کەسیکی تر لە ضارەئەیی دەسەلاتی خۆیدا. بەلام تەنیا یەک بوار لە دەسەلاتی تاییبەتەندی ئالوز بوو، ئێویش مامەلەکردنی لەتەل سکاڵاکانی دز کارطیری هەلبازدن بە ئێی لائەتی لیژنە هەلبازدنی سەربەخۆی عیراق 2004/01 بەشی 1، 4، 8، دەبییت سکاڵاکانی دز کارطیری هەلبازدن دەبییت ئێشکەش بە بەرئرسی سەرەکی هەلبازدن بکری. بەرئرسی هەلبازدنی سەرەکی ئێندامە لە لیژنە هەلبازدنی سەربەخۆی عیراق و مافی دەتەلانی نی یە بەلکو بەرئرسە لە بەرئوێبەردنی هەلبازدن، لەوانە ئێشکەش کردنی سکاڵا دزی بەرئوێبەردنی هەلبازدن بە بەرئرسی سەرەکی بریتی بییت لە ترسیار دەربارە هەلس و کەوتی بیلاپەن و سەربەخۆ لەتەل ئێو سکاڵانەدا لە هەمان کاتدا لائەتی لیژنە هەلبازدنی سەربەخۆی عیراق 2005/15 بەشی 1، 3، بریتی یە لەوێ کە هەر سکاڵایەک یان ناکوکیەک

دەربارە ئێ ((هەلمەتی هەلبازدن)) دەشی راستەوخۆ ئێشکەش بە ئێنجومەتی کۆمسیۆن بکری. لێرەدا ئاشکرا نی یە ئایا کارطیری هەلبازدن کە نامادە بۆ کرا لە لیژنە هەلبازدنی سەربەخۆی عیراق 2004/01 دەضیئە ئال ((هەلمەتی هەلبازدن)) کە نامادە ی ئیدراوە لە لائەتی لیژنە هەلبازدنی سەربەخۆی عیراق 2005/15 لە راستیدا ئێنجومەتی بریاریکی دەکرد شایەتی ستایشە بۆ مامەلەکردن لەتەل طشت سکاڵاکان لەوانەش کە دزی کارطیری هەلبازدنی، ئێم بریارە دەکرێ بۆ ئێوێ کارطیری هەلبازدن دوور بکەوێتەوێ لە مەسەلە ئێوێ دان لەسەر ئێو سکاڵانە دزی خۆی ئێشکەش کراوە ئێمەش طرنطە بۆ روونکردنەوێ ئێو ئالوزیئە لە هەلبازدنیەکانی سەربەخۆ .

دەسەلاتی هەلبێاردن ناسار کرا کە ضەن بۆ وێوونیکێ قوورس ئێبیرەوی بکات وەختی مەسەلەکە طەشەتە سەر یە کالاکردنەوی سکا لاکانی هەلبێاردن , تیکرای بۆ وێوونەکان بە جدی و سووربوون و حەسەسیەتی سیاسی طەورە وەرطیرا ,

لائحەکان دەسەلاتی طەورەیان بۆ دەسەلاتەکانی هەلبێاردن رەخساند بەکار هێنرا لێ بۆاری بێاردن و بەتالاکردنەوی هەزارەها وەرەقەتی دەنطدانی قەلب بویە هەلخەلەتاندن تارادەتیکی فرەوان قەدەغە کرا . هەر وەها دەسەلاتی هەلبێاردن ضەند کاریکێ ئێجامدا بۆ ضەسەندانێ ئێشکەش کردنی سکا لاکانی بۆیە دەبێت بە دەستکەوتیکێ طرنطی لێدەنی هەلبێاردنی سەر بێخۆی عیراق دابنریت . لێرێطای بۆاردانی ئێشکەش کردنی سکا لاکانی هەلبێاردن زیاتر دادووری بە سکا لاکان بەخشی . ئێجوومەن سکا لاکانی بەتێی طرنطی و ترسناکی ریکخست و ضارەتی بۆ دۆزینەوی بۆیە توانی خیرا ئێجامی هەلبێاردنەکان لێ ماوەی (18) رۆژدا لێتاش هەلبێاردن بەسەلمینیت ئێمەش دەستکەوتیکە شایەتی سوئاسە سکا لاکانی لێرێطای تەلەفونەوی ئێسەند نەکرا ضونکە بۆار نارەخسیت بۆ ئیمزاکردنی خاوەن سکا لاکانی , بەلام ضارەت کردنی سکا لاکان لێ رێطای تەلەفونەوی ئێسەندە لێبەر رووناهی ئێم کەین و بەینە ئێشکەش کردنی سکا لاکانی دوو ضاری ضەندین کێش بویە سەر قەرای بیریاریکانی ئێجوومەن کە شایەتی ریزە بۆ قبول کردنی سکا لاکانی لێرێطای ئێستی ئێلیکترۆنی و درێکردنەوی ماوەکەتی , هەندی کۆست بۆونە رێبەر لێبەر دەم سکا لاکانی خەلکی و قەوارە سیاسیەکان و ریکخراوەکان طرنطرنیان ترس لێ سەر ئێمە کەس و زەحمەتی سەفەر کردنە و ئێقوونەندی کردن و کەمی زانیاری دەر بارەتی ضوونیتی شکات کردن , ئێبەر لێوانەتی ئێم کێشەنە هۆ بن بۆ کەمی دمارەتی سکا لاکان .

هەلس و کەوتەکان لێمامەلە کردندا لێ تەقل سکا لاکاندا ئێسەند بوو تەنیا ئێقوونە نەبێ ئێقوونەندی هەتوو بە ضارەت کردنی سکا لاکان و ماف لێ زانیاریەکاندا مسووطەر کردنی ئێمبار کردن و طوورینەوی بەلام زۆر لێقوونە هەنطوانە لێبەر قەمی فەرمانبەران ئێبیرەوی نەکرا سەر قەرای کەمی شارەزایی و راهینان و کۆتی و قەخت , کار بە دەستان هەلی راستوویی قەوارەتی هەلبێاردنیان لێ دەسەندا ئێقوونە لێبەر نەهینانی سیستەمی

تەقوونە دەسەلاتی راتەراندن کە هەمیشە لێ دێر دەستیاندا بوو بە تاییبەت بیریاری سەلمانندی ئالیووراوەکان و رەشکردنەوی ناوی ئێوانەتی ناتەقوون و بە دواداضوونی ئێوانەتی یاسای هەلبێاردن ئێشیل دەکەن و دەست کردن بە لیکوونینەوی سکا لاکان . ئێمەو دەر بارەتی هەلبێاردنەکانی ئاشەرۆژ ئێویستە ئێجوومەن داهاتی ماددی و ئادەمیزاد بە رادەتی ئێویستی دابین بکات لێ تێناو ئێجامدانی دەسەلاتی راتەراندن بەجۆریکی ئێسەند دەر بارەتی هەلبێاردنی 30 یەنایەر /کانوونی دوو قەمی 2005 زانیاری جودا جودا لێ ئارادا بوو دەر بارەتی کێ مافی ئێشکەش کردنی سکا لاکانی هەقیە و وەختی کۆتایی بۆ ئێقوونە مافە , لێبەر باروودوخی ئێمەنی دەتوانرێ سکا لاکان نەهینانی بی و سکا لاکان ئێسەند بکیرن ئێقوونە ناوی خاوەنیشیان ئاشکرا نەقوو ئێمە سەر قەرای دیاری کردنی ئێقوونە باروودوخی لێدەنی هەلبێاردن دەتوانی زانیاریەکان

نەدرکینیت . هەنطاوێکانی تاراڤیەکی زۆر بۆ دەستنێکردنەوێ بریارەکانی ئەنجوومەن
ئەسەند بوو بەلام ناتەواوی لێوەدا بوو هێلی قەزایی ئاشکرا لێ ئارادا نەبوو بۆ تیشکەش کردنی
سکالا

دزی کارطیری هەلبازدن و بەرترسی تەواوی ئەنجوومەن بەرامبەر طشت سکالاکان کە
ئەمەش دەبێتە مایە دوورکەوتنەوێ کارطیری هەلبازدن لێ هەلوێستی زەحمەت بۆ
دەکردنی حوکم دەربارەوێ ئەو سکالاکانی دزی خۆی تیشکەش کراوە ، لێ کاتیکیدا لائەحەکان
ئەلین بریارەکانی ئەنجوومەنی نابێ رەخنەوێ لێ بطیرریت و بدریت بە دووێوە بۆیە روون
نییە ض شتیکی بە بریاری کارطیری دەزمیرریت ،

ئەوانەوێ سکالاکان تیشکەش کرد بەفێک سانی ئاڤادار ئەکرانەوێ بەرامبەر مافی رەخنەطرتن
لێ بریارەکانی ئەنجوومەن ، ضونکە کرداری لێم ضەشەنە ئیویستی بە زانیاری تەواو هەقیە
لێدەوێ هەلبازدنی سەربەخۆی عیراق لەوانەوێ ئارەزوو بکات بۆ روونکردنەوێ
هەنطاوێکانی ((مافی دابینکردنی زانیاریەکان)) هەرۆها ئابەندی بێی و طرنطی بدات بە
ئاسانکاری بۆ طەیشتنی جەماوەر و ضاودیران کە بریاریان لەسەر دراوێ لێ وەختی طونجاو بۆ
تەوکردنی متمانە و راستوویی لەوانەش کە ئەنجوومەن کاریکی باش بکات بۆ دانە دووێوەوێ
هەندی مەسەلە کە بێ لایەنی ئەندامانی ئەنجوومەن ئەخاتە ترسینەوێوە .

لێدەوێ هەلبازدنی سەربەخۆی عیراق کەوتە کۆششەوێ بۆ رەتدانەوێ طشت سکالاکان لێ
ماوەوێ سێ رۆژدا ئاش وەرطرتنی لێ نووسینطی نیشتمانی ، لێ وەختیکدا وەلامدانەوێ لێ
وەختی طونجاو دا شایەنی سوئاسە لەوانە سێ رۆژ بێی بەمایەوێ خۆشحالی لەضاو ئەو وەختەوێ
ئیویستە بۆ ساغکردنەوێ سکالاکان بەم جۆرە لەوانەوێ لێدەوێ هەلبازدنی سەربەخۆی
عیراق مەسەلەوێ وەخت و ئامانجەکانی لێ هەلبازدنی ئەشەرۆژدا لەبەر ضاو بطریت .

رینمایەکانی بنەرەتی لێدەوێ هەلبازدنی سەربەخۆی عیراق لێ ئاشەرۆژدا بریتی یە لێ :

1. روونکردنەوێ هەنطاو ضوئیتی تیشکەشکردنی سکالا لەوانەش ئیوێرەکانی مافداری و
دواکاتەکان

2. بەهیزکردن و بلاوکردنەوێ ئیوێرە نەهینی تاوێکو باری ئەمنی باش دەبێت و
رێطادان بە تۆمارکردنی سکالای سەرضاوێ نادیار .

3. روونکردنەوێ بریارەکانی ((کارطیری))

4. مسوئەتکردنی ئابەند بوونی زیاتر بە بریارەکانی لێدەوێ هەلبازدنی سەربەخۆی

عیراق تاییبەت بە ((مافی وەرطرتنی زانیاریەکان)) بە تاییبەت رەخساندنی زانیاریەکان
بۆ ضاودیرانی هەلبازدن لەوانەوێ بریاریان لەسەر دراوێ .

سەرنجە طشتی یەکان

بۆ بەهیزکردنی تواناکانی دامەزراندن و بیناکردن لەسەر تاقیکردنەوێکان ئیویستە لێدەوێکی
هەلبازدنی سەربەخۆی عیراق دابمەزریت تاوێکو ئاش راترسی ئوکتۆبەر و هەلبازدنی
دیسەمبەر /

كانونى يهكتم بؤ رةخساندى بقردهوامى سيستمى كارطيرى هلبذاردنةكان لة عيراقدا هتروها ثيويسنة لةسقر ليدنةى هلبذاردى سقر بهخوى عيراق حيساب بؤ نةوة بكات لة هلبذاردنةكانى داهاتودا هلممتى فرةوان بكري بؤ فيركارى مةدنى كة نشت دةبستى به توماركردى دةتدرةان و هلممتى دةتدرةان ,ضونكة نةوة ليدنةى هلبذاردى سقر بهخوى عيراق بالادست ناكات بؤ بينينى رولى سقر كرايدنى لة ريخستن و بقرىوةبردنى هلبذاردى ديموكراتى لة عيراق به تنيا بلكو دةبيتة مائةى زيادكردى سقر عيت لةلاي جةماوقرى عيراق و رولى بههيز دكات بؤ نواندى ضالاكى وةك ياريزانى كارالە بيناكردى ديوكرا تيةت .

كوتايى :

نرخاندى هلبذاردنةكانى 30 يةنايقر / كانونى دوومى 2005 روناھى نةخاتة سقر رووة بههيزهكانى هلممتى هلبذاردن لةوةشدا سقر بهخوى ليدنةى سقر بهخوى عيراق لةسقر ناستى ضونيتى و باشى ثلانةكانى ليدنةى هلبذاردى سقر بهخوى عيراق و ريخستنى هلبذاردنةكان لةطقل روسوورى ثراويزى ياسايى كة لة ضوارضيوءيدا هلبذاردن نةجام درا .

بوارهكانى ضاكردن لة هلممتةكانى هلبذاردى ناشرؤد كة لةماوويةكى كورتدا ضارة دةكرى

كؤكردنةوى بنكةكانى ليدنةى هلبذاردى سقر بهخوى عيراق و ثياضوونوة و ضاكردى تومارطة , زياتر فيركردنى دةتدردان و ئاطادار كرنديان لة زانياريةكان و مسؤطهكردى جى بهجى كرندى تواناكانى ضاوديرى راطةياندى سقر بهخو و ضاكردى راهينانى فمرمانبترانى هلبذاردن و ثياضوونوةى توانامندى ئاليوراوان و ضاكردى ثيوونديەكان لة نيوان بارهطاي ليدنةى هلبذاردى سقر بهخوى عيراق و طورهشان , نةمئو بوارهكانى ضاكردنةوى لةماووى باشرتدا يان دووردا بريتى لة دابينكردى نواندى نقرمى و شةفايەتى بهشدارى دارايى و سقر فکردن بقو ضةشنەى لةطقل ثيوورهكانى نيودەولەتى

بطونجى و ثركردنى تومارطاه زانيارى تارادەى طرتنەوى ناونيشانى كةسهكان لةطقل دانانى تيكراى بقرسايەتى لؤجستى لة ناوخوى عيراقدا بهتئى توانا . نيرراوى نيودەولەتى هلبذاردنةكانى عيراق هاستا به نامادةكردن و بقرىوةبردنى هلبذاردنةكان , دةطونجيبه جورىكى طشتى لةطقل ثيوورهكانى ياسايى هلبذاردنةكان و دارشتنى ثلان و نامادةكردن بؤى .

هلبذاردنةكانى 30 يةنايقر / كانوونە دوومى 2005 بنمةمايەكى ثنتوى بؤ بيناكردن لةسقرى مسؤطهكردى رينمايەكانى نيوان نئم راثورته نامادة بؤ بههيزكردى تواناكانى ليدنةى هلبذاردى سقر بهخوى عيراق دكات سقرهراى هاريكارى بؤ خو نامادةكردن بؤ هلبذاردنةكانى داهاتوى عيراق , هيشنا ليدنةى نيودەولەتى هلبذاردنةكانى عيراق نامادەيه بؤ نشتطيرى ليدنةى هلبذاردى سقر بهخوى عيراق لة نيوان نيشكەش كرنى رينمايى لة هلممتةكانى داهاتوو لة ناشرؤديكى دووردا .

بنکەکانی رەوشتی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق :

- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/01 بنکەکانی ئیجرائی کۆمسیۆن .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/02 تۆمارکردنی دەتێدەرەن .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/03 بۆ سەلماندنی قەوارە سیاسییەکان .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/04 بۆ سەلماندنی ئالیۆراوەکان .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/05 ضاوەدیرانی هەلبژاردن .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/06 جیپترانی قەوارە سیاسییەکان .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/07 دەرفەتی ئیشاندان و داکوکی
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/08 هەلبژاردنەکانی ئەنجومەنی ئاریزطاکان .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/09 هەلمەتی هەلبژاردن .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/10 تۆمارکردن و دەتێدەرەن لێ دەرفەوی وولات .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/11 هۆکارەکانی راپەتێاندن . .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/12 ئیشیالکردنەکانی هەلبژاردن .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/13 دەتێدەرەن و دماردن لێ عێراقدا
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/14 هەلبژاردنی کۆمەڵەی نیشتمانی کوردستانی .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/15 یەکالاکردنەوی سکاالاکان و ناکوکیەکانی تێیوەست بە هەلبژاردن .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/16 دەتێدەرەن و دماردن لێ دەرفەوی عێراق .
- لائەحەی لیژنەی هەلبژاردنی سەرەخۆی عێراق 2004/17 دیاریکردنی ئۆستەکان -تەختەکان-

تۆمارطەى بىنكەكانى رەوتى بۇ قەوارە سىياسىيەكان .

تۆمارطەى بىنكەكانى رەوتى لىزنىەى ھەلبىزاردى سەربەخۇي عىراق بۇ بىرىكارەكانى قەوارە سىياسىيەكان .

تۆمارطەى بىنكەكانى رەوتى بىنكەى لىزنىەى ھەلبىزاردىنەكانى سەربەخۇي عىراق بۇ ضاودىرانى ھەلبىزاردىنەكان.

لىزنىەى نىشتىمانى بۇ ئىقوۋەندى كىردىن و راطەياندىن, ياساى راطەياندىن لە وەختى ھەلبىزاردىندا .